

مجموعه علوم

اثر جمعیت علمیه

هر عربی ایک برنده واون بتنده نشر اولنور

پوسته اجرتیله برابر بریلغی ۳ سکر ایلغی ۲ درت ایلغی ۱ چاریک لیرای عثمانی و اوچ ایلغی ۱ بیاض مجیدیه و بلاد ثلثه ده کی دواثر رسمیه ایله نفس استانبولک هر طرفی ایچون هرایکی ایلغی ۱۰ غروش مجیدیه در .

کافه خصوصات ایچون « مکتب صنایعه مجموعه علوم مدیری شکری افندی » یه مراجعت اولنور .
پوسته اجرتی ویرلیان مکتوب قبول اولنماز .

ترقی و معارف

تاریخ و تقسیم و ثمرات علوم

عنوانیله ایکه نجی نسخه یه یاز یلان مقاله دن مابعد بونده دخی رصد و تبحر به لره استناد ایدیلور که « جسم مشتعل کور واید وژن غازی مشتمل و بو کور وغازدن هر بری احتراقه قابل اولدقارینه علم یقینی حاصل اولمشدر . ایمدی شعله یی محیط اولان هوانک (اوقسیرن) ی اشبو کور واید ورش ایله بالکیمیا برلشمسی ملابسه سیله حادث اولان حرارت شدیددن اشتعال کیفیتی حصوله کلور . فقط ایدرورنلرایله اوقسیرنک امتزاج کیمویه یی کور ککیدن زیاده اولدیغندن اولجه شعله نک ایچنده کی غاز اشتعاله اغاز ایدر و کورک دخاندن عبارت اولان ذرات معلقه یی شعله مخروطنک قبوغنه چیمقدقه تاثیر حرارتله طویشوب فروغ انداز اولور . » بو وقوعاتک بیانی دخی کافی السابق آسان و رصدات و تجارب ایله اثباتی تحت درجه الامکاندر .

اشته بو وجهله اولکی ناموس طبیعیدن ده ا عمومی بقانون کلینک کشفنه ظفر یاب اولشارکه اجمالاً فاده سی شودر . « محترق اولان کور وایدور وژن هوانک محترق اولان اوقسیرنیه ترکیبندن بر حرارت قویه تگون ایدرک احتراق و اشتعال حاصل اولور » و بالجمله اجسام محترقه نک کیفیت احتراقی بقانون عمومینک حکمیه جاریدر .
فقط خطیب منبر استقصا سلم اسئله ده بدرجه ده ارتقا و برای استکشاف حقایق اشیا شویله برسؤال ایرادینه اعتنا ایدرک : « کور وایدور وژن هوای نسیمک اوقسیرنیه بالکیمیا ترکیب اتمکله (نیچون) حرارت تگون ایدر ؟ »

بو کاده شویله جواب ویریلور : کیمیا گرانک تحریات و تجارب عدیده سندن مستبان اولمشدر که اوقسیرن ذکر اولسان ایکی عنصردن ماعدا کبریت ، فوسفور ، مانیر یوم و تیمور کی اجسام بسیطه ایله امتزاج والفت کیمیویسی اولوب بونلرایله عندالترکب از چوق حرارت نشر ایدر .

ثلاثة مذکورده بالمرآجه اشبوغایت عمومی
قانون کلی و ناموس طبیعی بی استنتاج یا احشال در
اشته اول قانون بود.

« حس اولنان عامه حرارت اجسامك اجزای
جوهریه سنده واقع بر حرکت اهتزازیه دن
عبارت در » .

اشته بواصول جهانشمولك بر نتیجه غریبه سی
اولدرکه اجسامك بالجملة احوال طبیعی
و کیمیه سی حرکات مخصوصه دن عبارت
اولغله حکمت طبیعی و کیمیا فلزی دهاعوملی
اولان علم مجانیقك شعبه لری صایلوب انك زیر
حکومتنده داخل اوللری لازم کلور .

الحاصل علوم متأخرین بومثالو اصول قویه
اوزرینه مبتنی اولوب ار باب معارف مسلك سدید
اجتهاد و طریق حدید تجارب و ارصاده سلوك
ایدرک بویله بویله کتاب مبین طبیعتك مشتمل
اولدیغی اسرار و حکمی تتبع ایدلمکده و کشفیات
جدیده و فتوحات عیدیه ایله دائرة حکومت
علمیه توسع ایتدکده در .

افکار حاضر و ماضیه بالمقایسه هرایکیسنك
احوالی وضع میران امتحان اولنورسه کورینه جك
تفاوت عجبا نقدر حیرتبخش عقول اولور ؟
ارض و آسمان و انلرده کائن موجودات بی پایانك
جمله سنك ماهیتلری مبدل اولمشدر .

قدما نك مذاهب فلسفیه سی تیار بدن استغنا
اوزره بولندیغدن ترقیاتدن محروم قالمشیدی .
حتی افلاطون و ارسطو پسند ایتدکاری فکری
ایله شمدیه قدر معمر اولوبده مدرسه لره
دوام آتش اولسیدیلر تکثیر معلومات میداننده
ینه برخطوداته مزلردی .

عصر مزده ایسه کوندن کونه پردلر
قالق حقهده ' یکی یکی میدانلر اچلمقده در .

مثلا چاقماق پولادی چاقمق طاشنه اورلدقده
اشبوچلیکدن شدله ایریلان و هوایه فرایان ذرات
حاره هوانك اوقسیر نیله طوتیشوب شراره پاش
اولسی و هوای فشنکدرده موجود تو تیاوسترونسیوم
فشنكك باطللمسیله هوانده مائی و قرمزی رنگلی
ضیالرك انتشاری و تنفس مز سیبیلله حافظ حیاتمز
اولان حرارت غریزه مزك حصولی و امثالنك
جمله سی هوا اوقسیر تینك ترکیبات کیمیه سندن
نشئت ایلدیکی معلوم اولمشدر .

اشته بوتجارب متعاقبه اجرا سیله فن کیمیا نك
مسائل اساسیه سی بر اصل متین و قانون کلی
رصدیه منتهی اولمشدرکه انك تحتنده عالم
جسمانیده وقوع یافته جادئات جزئیة غیر متناهیه
مندرجدر . اول قانون عمومی نك خلاصه سی
بودر : « کافیه ترکیبات کیمیاویه حرارت
پاشدر » .

دائرة معلومات انسانیه توسع ایتدکجه
محیطنك دخی و راستنده اولان اسرارك کشف و اطلاعنه
طریقلر طلب ایده جکندن بومقامسده دخی
(نیچون) لرك نهایتنه وار یله میوب مسائل
شو و جمله ده استکنا و استقصایه تصدی ایده بیلور .
« ترکیبات کیمیه (نیچون) حرارتی مستلزم
اولور ؟ »

بونك سر و حکمت و غور حقیقته و اصل
اولق ایچون طبع و نشر اولنه حق (قوه ناریه) نام مقاله
حقیقت اساله مز د بسط و تفصیل اولندیغی اوزره
اورو پا حکمای یقین و قتلردن بری بومسئله یه دایر
درلور درلو تجارب و تحریات ایتلریله تدقیقات
اخیره دن اکلا شلمشدرکه بونك حلیمچون یالکزن
حکمت طبیعی و کیمیا کافی اولوب هر حالسده
حرکات اجسامدن باحث اولان علم مجانیقك
قواعدندن دخی استمداد ایتمکه کسب احتیاج و فنون

منظره لرزیت، میدان لر وسعت، قواعد علوم متانت،
واسطه لر کثرت، ادراک لر قوت، سلیقه لر استقامت،
تحصیل لر سهولت، الحاصل جله مواد علمیه
رغبت، و مزیت کسب ایتکده در .

میدان معارفده هر خطوه، مکتب سببه ایاروده
اولنه حق تجاوزاته بر نقطه منتهی اولوق اوزره
تحکیم و تزین اوانیور، هر مطلب رصد و تجربیه
ایله مصدق و مبین و یاخود حساب و هندسه ایله
محقق و مبرهن اولدقجه شایان وثوق و اعتماد
اولدقدن بشقه بالعکس حکومت حکمتدن تبعید
و ترقین ایدیور .

بواصلحات و تنقیحات کامله سببیه ایوم فلسفه
طبیعیه مسلکی مسالک سائرده دن اعلی و ممتاز و کافه
معلومات انسانیه دن اقوی و سرافراز اولشد .
بناعلیه مفتاح علوم طبیعی ایله موزه خانه
محسوساته و لوجدن صکره نردبان استدلالاته کشور
معقولاته خروج و اندن دخی ذروه حقایق کائناته خروج
ایتملی و (تخلیقا باخلاق الله) امرینه امتثال صنایع
بدایعی تقلیده و ارنجه یه قدر ترقیدن کیر و قالما ملیدر .
بونده ظن اولندیغی کبی صعوبت قالما مشدر .
چونکه فکر قوتلی التی اولان لسان لر اصلاح
و تعدیل و حواس انسانک قوتلرینی قات اندرقات
ایدن اجهره والات اتمام و تکمیل اولندقجه و علی
الخصوص لغتار توسع و مخترعات تنوع ایلدکجه
اصفلاحات علمیه مزینکن و صدوقجه معارفمن
تلاحق افکار سرمایه سیله زینکن اوله جنی ظاهر در
علوم حقیقیه دن عبارت اولان فلسفه طبیعیه ازمنه
ماضیه مسلکری کبی برطاقم اوهام باطله و فرضیات
عاطله اوزرینه بنا ایدایور و خطوات ترقیسی
چور و کخته لر اوزرینه اتلمیور! بالعکس شمیدیکی
اصحاب معارف صاغلام برله باصه رق و مشغله
رصد و تجربیه اصلا الدن براقیه رق برمنوال

مشروح طریق مستقیم معلوماتدن اقلیم جسم
مجهولاته دخول ایله قدم قدم ایلمکده در .
عصر مزک ارباب کالی اوهامله ذاهل و خیالاته
غافل اولیه رق قاف مقاصده واصل و خجلگاه
مطالبه داخل اولور .

طایفه زمان رصد و تجربیه واپوریه کرداب
جهالتدن ساحل سلامتیه خروج و حساب و هندسه
بالونیه حسیض اوهام باطله دن اوج بالای
حقیقه خروج ایدیور .

دوربین اعماله ساحه وسیعه محسوسات
و معقولاته توجیه ابصار، خرده بین ادعائله دقائق
کائنات و غرائب مصنوعات عطف انظار ایدن لر
«الله اکبر! نه تو کنمن اسرار خلقت!! نه بن
منابع ثروت!! نه حدو پایان یلمن خزاین دفائن
طبیعت!!!!» دیمک مجبور یئندن کنیدیارینی
بردر او تخلیص ایده میور لر . صانکه قوانین
طبیعی مشق ایش اولان شعبده باز حکمت
تیا تروی عالمک نقاب اسرارینی شمیدی قالدیر ییورده
ورای پرده معلومات خرده معجز فحول و مخیر
عقول او یونلر تماشا ایتدیر ییور؟

ازمنه قدیمده یونان (القریقون) نامنده
کهر با خاصه سنه اشنا ایدی . تلغرافک جمله
ارکان لازمه سی دنیا قور یله لی موجود و مهیا
ایدی بخساره بشقه خاصیتی
کلدی ؟ اجسامه انقلاب ماهیتی
طاری اولدی ؟ اعراضه تبدل
کیفیتی عارض اولدی ؟

خیر خیر! بواحوال حیرت اشتمالک جمله سی
سحر باز علم و معرفتک ایشلریدر! اعجاز
فسون ساز حکمتک ترقی ایدیشلریدر! علمانک
بشقه درلو کیدیشلریدر .

الف ایله حکایه لرنده کرده ارضی برکسونده

هر بری قبه مکو کبه نك بر او ریزه و منسوب و متعلق
اولد قلمی خرمن عالم شمسینک بر رحبه عزیزه لریدر .
« خلیفه الله فی الارض » اولان بنی ادم انی مسکن
اتخاذ ایلدیکی حالده دنیا یه سفیل نظر یله باقاندلر
انک اوز رنده یشامغه نالایق و « یخر بون بیوتهم
بایدیم » زمره سندن صایلمغه مستحق قدر .

کره ارض بر کجولک سیار اولوب پروانه مثال
حول افتابده دوار و جوال اولسنی اثبات ایدن
برهان - قابل حرق والتیام اولسیان - قیاب
بلوریه بی افکار انساندن محو و اعدام ایدی .
متأخرینک همعات علیه و اقدامات جلیله سی
سایه سنده هر شی قیمت حقیقه سنی بولدی . حتی
نظر عوامده لاشی مقوله سی طویله کلان مواد
جزیه دن منافع کلیه استنتاج و مثلاً بر جسم
ساقطک ثقلت عادیه سندن قوه جاذبه عالمک
قوانین کلدیه سی استنتاج و بر او ریزه نك
صالا ناسندن اجرام فلکیه نك ادوار و حرکتی
یعنی مرکز لرینه طوغری و سقوط دائمیه سی کشف
و استخراج اولنمشدر .

بونکته بی بیان ایتک اوزره اساس معارفک
مجدد لرندن مشهور انگیز (باقون) علمک
تعریفده « قوانین عمومیّه مختنده در ج اولنمش
حادثات جزیه در » دیمش ایدی .

بر منطوق بالا حادثات عادیّه مشهوره دن
شروعله بر طاقم (نصل) (ندن) (نیچون) لر ايله
کیریشوب مجبولات برر بر تدقیق و تحدید ایدیلر
سلاسل مسائل سره نزل کنه و حقیقه قدر تمهید
او ثنور . بو وجهله هر کون واسع و متین قوانین
طبیعیّه بالاطلاع قرون قدیمده اسباب
حقیقه سی بیلنمیان حادثات کسویه دائره علم
و حکمه داخل و نوا میس مستحیله التغیر ايله بیان
اولند قجه او هام و شبهات زائل اولنده در .

دور ایتک ادعاسیله مفتخر اولان عفریت -
طرفة العین ایچنده نقل حوادث ایدن - برق
هاتف تلغرافله مسابقته قالمشمش اولسنه
برخیلانک ارقه سنه سوریلان قابلو بغا کبی
قالمز می ؟

الحاصل قدما نك معلوماتی اغلوطیات
و مر موزات ايله باشلمش و متوسطینک کمالاتی
منظومات ايله کچمش مجازات و کنایات ایچنده
بوغولش ایدی . معارف متأخرین ایه انوار
یقینیات ايله کندوسنی میدان قویمشددر . اعصار
ماضیه رجالی عجاز مقاصدینی ترینات لفظیه
ایله مختفی و طعطر اقلی عبارات بی روح ایچنده
محتوی طوتار ایدی . محققین متأخرین ابتکار
معاینک اعضای دلرباسی - ظاهر و عیان
قلمق ایچون - بوزونجق کبی ساده عبارات
واضح ايله الباس ایدیورل .

قدما و قرون وسطی فلاسفه سنک اقوال
و اعتقادنده وثوق و اعتماد قالمیوب بر منوال محرر
هیئت عالمجه اولان مذهب لری منهدم و باطل
و سماء و ارضین و مافیهما بشقه قالمیره داخل
اولنمشدر . کره زمین مرکز دنا نندن امین
و عسویاته قرین اولدی ! اوت کره ارض
خر صود ارباب علوم و بلکه معبود عبده نجوم
اولان سیارات سائر مثلاً اجرام فلکیه دن
معدود اولدی . یعنی ساکن اولدیغمز سیاره
ارض شمسک اطرافنده تقریباً ۵۰۰ میلیون
قرسخ اعشاری محیطنده بر دائره ترسیم برله
- ۳۶۵ کون ۵ ساعت ۴۸ دقیقه ۴۹ ثانیه
مدتن عبارت اولان - بر سنه طرفنده بز و سائر
محتویات یله برابر فضای سماده قطع مراحل
و میدان ملاء اعلا ده سیر منازل ایتکده در .

بنابرین اشبو کره زمین ايله سیارات چرخ بریندن

حادثاتك كندی اسباب طبیعیہ سببہ صورت
ارتباطی و بونلری متضمن اولان قوانین اساسیہ نك
اخذ و انضباطی شاید بر غلط حس سببیلہ واقعہ
عدم موافقت محدوزدن بری اولق ایچون علمای
متأخرین حادثاتك هر هانکیسی اولور سه اولسون
میران حسابہ توفیق و مقیاس رصد و تجربہ یہ تطبیق
و محک عقل صریح و عیار وجدان صحیح ایله
تمیز و تفریق اولنمہد قجہ احکامی تصدیق
ایتماکہ قرار ویرمشد.

افتاب جهانتاب معارف بلوطسز برافق عالم
ترقیدن ظهور ایله انواری مطبوع صحایف و سطور
اولہ لی اقالیم افکار انسانیہ اشعۃ لامعہ سبیلہ
روشن و پر نور اولشد. جغرافیائک کشوفاتی
مؤرخینک تحقیقاتی، ریاضیونک تدقیقاتی
طبیعیونک رصدات و اطلاعی، فلاسفہ نك اکبر
و اصغر نامتناهی عوالمندہ کی سیروسیا حاتی و سائر
اهل معارفک بونجہ اختراعات و تسہیلاتی
و عریض و عمیق فتوحات و مظفریاتی اوکرده
کنیش کنیش میدانلر اچہرق، یکی یکی عمرانلر
یاپہرق دائرہ معلومات انسانیہ بی توسیع و هر
کلان اهل کمال بنیاد معارفہ بررطاش علاوسیلہ
سرای دلکشاسنی ترفیع ایلدیلر. علوم و فنون
اینہ دورانک صور قدیمہ سنی دکیشدیردیکنی
کورمامک وسط نہارہ گلش کونشی حس ایتمامک
کبیدر. یالکز عصر حال ترقی اشتعالزده
یکرمی قدر فنون جدیدہ بروز و تولد ایشدر.
علم طبقات ارض، فن آثار قدیمہ متحجرہ، صورت
تکون جنین، تشریح عمومی، کیمیای اجسام
الیہ، رصد کائنات جو، معرفت تبدل هوا، فن
طبیعت ارض، فن نوع انسان، فن قسۃ ناریہ،
و علم احوال روح حیوانی عصر مرزی اعصار
ماضیہ و قرون سابقہ یہ بحق تقدیم ایندیرن مختر.

عات جدیدہ بدیعہ و محصولات مکملہ نافعہ زندر.
علومدن هر بریک اخرلرندن تمایزی موضوع
عاتک یعنی کسندولرندہ بحث اولسان موادک
تمایزی حسیلہ اولق قاعدہ مشہورہ سنہ توفیقاً
بعض علوم طبیعیہ موضوعاتک مختصراً بیانہ
تعرض ایدلم. شویله کہ:

(حکمت طبیعیہ) علی العموم اجسامک احوال
طبیعیہ سندن، (کیمیای) اجزای جوهریہ
اجسامک ترکیبات و تحلیلات واقعہ سندن،
(ہیئت) اجرام سماویہ نك اوضاع و حرکات
واحوال سائرہ سندن، «متہ اورولوجیا» دنیلان
فن (کائنات الجو) کرہ نسیمدہ حادث اولان
علائمک احوال سندن، «زہ اورولوجیا» یعنی علم
(طبقات ارض) یروزندہ و داخلندہ کورینان
انارطوفانیہ دن بالاستدلال طبقات ارضک ترتیب
و صورت تکون سندن، «علم مجانبی» یعنی (جراثیم)
حساب و هندسہ یہ تطبیقاً غوما اجسامک سکون
و حرکاتندن ولوازمی اولان تأثیراتندن، (تاریخ
طبیعی) موالبثلاث تعبیر اولسان حیوانات
و نباتات و معدنیاتک احوال سندن، (تشریح) آلات
بدنیہ نك صور مخصوصہ سندن، «فیرولوجیا» یعنی
فن (معرفت نفس) آلات و اعضای بدنیہ دن هر
بریسنک خدمت معینہ سندن و «انٹروپولوجیا»
یعنی فن (نوع بشر) جملہ اصناف انسانیہ نك
احوال و عوارض عمومیہ سندن بحث ایدر.

قالدیکہ بونلرک هر بریسنک شعبات کثیرہ سی
اولدیغندن و بونلردن بشقہ علوم ریاضیہ، الہیہ،
سیاسیہ و ادبیہ و بونلرک دخی اقسام و فیرہ سی
بولدیغندن و شمدی یہ قدر علوم عالیہ و فنون الیہ
یعنی بالجملة معلومات انسانیہ بی جامع جداول
مخصوصہ ترتیب و تنظیم ایدیلہ کلدیکندن انلرک
باشلیجہ لری ایلر و جہ بر جسدولہ درجلہ ازانہ

اوله جقدر .

علوم شتادن بهر ينك اخر لرندن مابه الامتياز يني
زياده ايضاح ايتك مقصديه بر مثال جزئينك
ايرادي مناسبدر ظن ايدرم . شويله كه .
بر محلدن بر طوب اتلده قنده بالفرض جوارنده
هو جود و معارف و معلوماتي مختلف بر طاقم
علمادن هر بر ينك شوانداخت اولنان طوپه دائر
نظر و مطالعه لر يني ملاحظه ايدلم .

(هندسه) ايله مشغول اولان مهندس ربي
اولنان كله نك شكل و قطرينك مقدار يني و طوب
اغزندن چيتوب كيدر ايكن ممرنده رسم ايتديكي
خط مستقيم و يامنحنينك خواصني و منشائندن
اصابتگاهنه دكين قطع ايتديكي مسافه طولاني
و مدت قطعي مقياس فكريله مقايسه ايدرم .

عالم (مجانيق) كله نك قوه راميه و ثقلتي
و عمر ينك هر نقطه سنده مالك اولديغي مختلف
سرعتلر يني و هدفنده ضربنك شدتي و طوپك
حركت قه قريه يني و هوانك مقاومت و اهتراد
زاتي طار تار .

(حكمت طبيعيه) ماهري طوپك صدا و ضياء
سنك استقامت و سرعت انتشار لر يني و بارودك
اشتعالنده پيدا اولان حرارتك در جاتي و تيور و غازك
درجه تضيق و بعده انبساطني و كله نك اوزر يني
قوه جاذبه ارضيه نك تاثير يني و صدانك قولاغنه
وضيانك كوزه قارشو اجرا ايلدكاري افعالي
دوشونور .

(كيميا) ايله اوغراشان ذات يعني كيميا كر
بارودك تركيبنده مستعمل كبريت و كسور و كهر
چله نك عندالاشتعال هوا ده موجود اولان
اوقسيران ايله تركبلر يني و بو تركبدن حاصل
اولان ادخنه و اختره نك احوالي و غازك اجزاي
فرديه سنك طبيعتني و امثالي بوته فكريله قولي ايدرم .

سائر فتلر ايله اشتغال ايدن ادهلر دني جهت
نظر و مطالعه لر يني بونله مقيس بر حالده اجرا
ايدو جك لرندن « كل انا يتشرح بما فيه » ضرب
مثله ماصدق اولورل .

استكشافات حقايق حكميه مقصده عالي مرصدي
بابنده اوچ مختلف طريق واردركه هر بر مسئله
علميه نك حلنه مندرج اولديغي فته كوره .
بو مسالكك بر ينيه سلوكه توصل واستدلال
و انكشاف وسائل مسائله انلك بر يسيله توصل اولور .
۱- مسلك رياضيدر كه مقاديرك اشكال و سائر
احوال استحصائلنده يالكر ادله (لميه) يعني
مؤثر دن اثره استدلال طريقه اولور . لكن
براهين هندسيه و رياضيه نك كافه سي علوم
متعارفه دنيلان قضاياي يقينيه و اوليه يني منتهي
و مستند اولديغندن بالجملة علوم رياضيه شعبه
لر ينك مسائلي معلومات يقينيه دن اولش اولور
و حكماي عصر ك افكار مستقيمه و طبائع سليمه سي
همميه لك چوق ترق ايتشد .

مثلا فن (حساب) يالكر اعداد محدودنه نك
اعمال از بعضيه اكتفاي تيوب جبر اعلى و تفاضلي
و عامي تعبير اولنان حسابلر يله مقادير عوميه
نامتناهيه نك جمع و طرح و ضرب و تقسيم و تجذير
و سائر قوتلر يني كوستر كه طرق قديمه ايله حلي
ممكّن اولميان نديجه مسائل رياضيه نك حلنه مدار
اوله رق توفيقات فكريه نك در جه منتهياسنه بالغ
اولشدر .

چله اشيا يارصد و تجربه منكنه سنده و يا خود
حساب و هندسه و يده سي اراسته وضع ايله تضايقي
و تعصير ايديله رك اخذ اولنان ادهان حقايق
خلاصه الخلاصه سيله افكار انسانيه تعطير
اولور .

۲- علوم حكميه مسل كيدر كه بالعكس دلائل

(انیه) استعمال وسائلنک اثبات واخلالی
وقوانیننک کشف واستحصالی ایچون ائردن
مؤثره انتقال ایدرلر . چونکه بوفنونک مطالب
علمیه بی اجسام مختلفه نك خواص کلیه وقوانین
طبیعیه سندن عبارت اولغله بونلری اکتناه ایتک
واسرار طبیعته اکاه اولق ایچون اجسامی ممکنه
تجربه یه وضع وتضییق واکر فلیکیات کبی قابل
تجربه اولمزایسه رصدات وحسیاتی حسابو
هندسه یه تطبیق ایتک لازمدر .

۳ - موالید ثلاثدن بحث ایدن تاریخ طبیعی
طریقیدر که معادن ونباتات و حیوانات اجناس
وانواع واصناف وفاملیله ترتیب وتنظیم واحوال
وخواصی علی ماهی علیه تعیین وتفہیم قلمون
یعنی مبحوث عنه اولان مخلوقات خلقت اصلیه
واوضاع طبیعیہ دن چیقارلیوب کندی حالی
اوزره ترک وتخلایه ایدیلرک جملہ احوالی رصد
ونظر اولنور . چونکه عقل نظر براینه در .
کوزل اینه سطحنه منعکس اولان صوراشیا -
بی تعویج وتغییرسز کوسترمیدر . بونکه برابر
حقایق نفس الامر یه اصلا خلل طاری
اولمیه رق رصدات جزیه ده فکری تغلیط ایدن
تأثیرات خارجیه دن قور تاره رق قوانین عمومیه بی
استنباط ایتک پک اسان برشی اولمیدیخی امر
اشکاردر .

خصوصات مذکوره درجه حاضر یه کلنجه یه
قدر نیجه بیک انسانک عمرینی افنا ایتشددر .
لکن عملیات وتجاربک توفیر وتکثیری ورصداتک
تدقیق وتکریری سایه سنده علوم طبیعیہ بوکور
دیکمز درجه یه واصل اولشددر .

حواس خمسک الات وجاریسی
قوللانلاقه دایره قوتلری زمانا ترقی ومکاناوسع
وتمطایدک کمال بولور .

بوش نهرک مختلف الطبع اولان سیالات احسد
ساقی مجاری اعصابدن بالجریان دوکلدکاری
حوض کوشر دماغده متراکم اولان زلال سیال
خدمت لرینه قوای باطنیه وحکومت عمومیه سنه قیود
اعتباریه ایله عقل ونفس وروح تسمیه ایدرلر .
دماغ لبطوغرافیناسنده حواس الاتیه صور
ذهنیہ نك رسوخ قوتلری تکررات انطباعاتک
نسبتندہ اولوب عقل هیولانی 'عقل بالمسکله'
عقل بالفعل وعقل مستفاد مرتبه لرینه چیقار .
تاریخ طبیعی بالطبع افراد جزیه دن بدأ ایدوب
موالید ثلاثک اشخاصی واره واره تکثرایتکله
جزئیات مذکوره اصناف وانواع واجناس
تحتندہ درج وضبط ایدلشددر . موالید فون
ناشندہ وقوعه کلان تحریات وترقیات بدرجه یه
واصل اولشددر که الیوم هر بری بر بحر واسع حاله
کیرمکه واحاطه سنه عمر انسان وفایده مامکله
هر بری شعبه لره تقسیم ومخصوص اوله رق طلبه یه
تعلیم اولنمقددر .

علی الخصوص حکمای عصر تبعاتنی یالکز
نشئت ادمدنبرو یر یوزنده کوردیکمز ذوات
الارواحہ حصر ایتسیوب قبل خلقه لادم کلوب
یشامش وهلا کندن صکره کرک بقیه وکرک اثری
طبقات زمینده تحجرایتش بولنان حیوانات
ونباتاتک اجناس وانواعنی دخی بالتحریر مشهور
اولنلره علاوه ایلمشلدر .

مادامکه میدان علوم وفنون نوع بنی ادمک
جولانکاهی وکلزار هنر ومعارف جملہ اقوام
واممک مسیره گاه استفاده واستکناهی ایدوکی مسلم
عالمدر مشاعل وسائل مسائلدن اقتباس انوار
واول شجره طیه مشترکدن اقتطاف اثمار ایتک
جمله نك حقیدر . علمک بروطن مخصوصی اولیوب

کبی حقایق پرستیدن عدم قصور ایلہ برابر
غلطیات حس سبیلہ راہ ضلالتدہ سالک وبالفرض
بر رأی باطلی التزام وتعنہ ایلہ وادی جہالتدہ
ہالک اولور . بوندن فضلہ اکثر یا افکار
تعصبکارانہ لرینہ استنادا علوم صحیحہ بہ
بغض و اہلنہ طعن ایدر . بو مثلواعدای ترقینک
علت مزمنہ لرینک مزاج عقول مبتدیانہ سرایت
ایتدیر لامسنہ دقت و اہتمام ایتک جمعیتک
وظیفہ سیدر .

کسب معاونات ایتک البتہ کوزلرینی اچوب
اشیائی علی ماہی علیہا کورمک ایچون موقوف
علیہاری اولان لوازم و وسایطک تحصیلہ اولور .
حالبوکہ خلقی اضلالہ چالیشان و علوم حکمیہ
ایلہ مشغول اولمغی منع ایدن بعض جہلہ بی ادراک
«ایو کورمک استرایسہ کز کوزلر یگری قیایگز»
دیرلر . بو کبی ہذیانلر قولایجہ قبول اولنور
نصیحتلرد نمیدر ؟ کوز سزادم منزل مقصودینہ
کرامت ایلہ می واصل اولور ؟ .

الحاصل نعمت جہانقیمت معارف ہب افراد
انسانینہ نک حصہ موروثہ سی و وقت
حصادہ یتشمش بر مزرعہ مشترک سی اولمغلہ انک
اعمار و اثمارینہ باقیوب بطالمق وادیلرینہ صایمق
وقصر سعادتحصہ ترقینک باب غیرت و اجتنادینی
قیامق و مسافر خانہ جہانہ خیمہ نشین و بادینہ
مکین آسا همان کوچ کونہ منتظر اولمق دنائت
ہمت و مورث خرایتدر .

طریق ترقی واپورس فینہ سنہ و یاد میر یول
عربہ سنہ بکر مز . فی الحقیقہ بونلرہ سوار اولان
یو لیلاردن ہر کس جانی استدیکی کبی کولر
واوینار . کیمی اطرافہ بقار . کیمی اقرائیلہ
صحبت و کیمی غزہ و کتاب قرائت ایدر .
بونکلہ برابر ہیچ بریسی یولندن کیر و قالز . جملہ سی

سرای دلکشایی ہر ادمہ موجود اولان قوہ
عقلیہ در . حشمت و قوتی قوہ قہریہ و جبریہ
دکل اسلحہ سی و عسا کر ظفر مائری ادلہ یقینہ
و براہین قاطعہ در . جملہ اعمال و حرکات مزوکافہ
لوازم و احتیاجات مز انک فنون شتاسندن برویابر
قاج شعبہ یہ راجع و استند اولوب دارہ قوانین
ونظاماتندن ہیچ برشی خارج قالز . ہر مسئلہ سی
یک درلو ثمرہ نک تخمی و ہر نتیجہ سی انسانک
منبع فیض نعمی در . ادمک باعث ثروت و غناسی
معرفتدر ! مورث فقر و بلا سی جہالتدر ! ہر
انسانک برنجی فریضہ سی و اقدم وظیفہ سی ام
امراض روحانیہ اولان جہالتی ازالہ ایتمکدر .
جمعیت بشریہ دن بر جزو و جسم ملتندن بر عضو
صاییلان ہر فرد استکمال لوازم انسانیت
و استحصال اسباب معیشتی طریقندہ
کیرو قالور ایسہ جمعیتہ فائدہ سی اولہ
مبہ جفندن بر عضو فاسدک بدندن ازالہ سی لازم
کادیکی کبی اولیہ بر شخص بطلانک دنیادہ و علی
الخصوص ابنای جنسی اراسنده یشامفہ برو جہلہ
حق یوقدر . تحصیل ثمرہ ہنر و تکمیل فریضہ
بشر ایچون خلق اولنان بر عاقلک دنیادہ اہم
آمال و اقدم اعمالی افادہ و استفادہ در .

واقعا ہر ادم بالطبع معلوماتہ میالدر .
دنیادہ فرد افریدہ یوقدر کہ خانہ خیالی انوار
معارفہ از چوق تنویر ایلمکی ارزوایتیہ . لکن
بومیل کمالات اشخاص بشریہ دہ متفاوت الدرجہ
و انسانلر ذاتا و مسلکا مختلف الامر جہ در .
بعض اشخاصدہ وسائل تحصیلہ نابود و کسب
معارفہ اہم اولان اسباب مقتضیہ مفقوددر .
بعض افراد بر طاقم مالایعنی ایلہ مانوس اولور .
ویا خود عدم تحملدن طولانی نعمت تحصیلدن
مایوس قالور . بعض کسان قدما ی فلاسفہ

وهمده برآنده منزل مقصوده واصل اولور . لکن
سالكين راه ترقی اولان ملنلرده انجق افرادك تعاون
وتكافلیله ایلرولیه بیاورلر . چونكه بو طریق سلامت
رفیقده هر درلوفواند چوق و فقط حرکت قسریه
یوقدر . هر خطوه ترقی برسی و اقدام اتقاقینك
نتیجه سیدر . حتی علوم شتایه اطلاع ایله برابر
تعلیم و افاددهن امتناع ایدن عالم غیر نفاع دخی
اول مسکین زنکینه مشاهدرك بر طالع بختیار
و بلکه برادبار نحو ستبار مال فراوانه بهره دارایتدیکی
حالده افراط بخلندن عمرینی سقالت و مذلتده
امرار و کیمسه یه بر فائده سی اولیه رق ثروتی
استکثاره صرف افکار ایلر .

اورو پاده ترقی علوم و فنون حقنده بر خیل
وقتلدنبری و خصوصیه قرنیزك نصف اخیرنده
بذل اولنان جهد و غیرت هیچ بر زمانده اولما مشدر .
جوهر علوم و معرفت و درر فنون و حکمت بزم
بیلدی کمزکی صعویتلر ایله تعلیم و قیراط و هلال
ایله تقسیم اولنمیوب محتاجین کماله آوو جلر و انکدر
ایله توزیع و تقدیم ایدیلور . منزل مقصود نوع
بشر اولان ذروه کماله ارتقا ایچون اسکی زمانك
صرب و عسیر یوللرندن عدول و رکوب متن
عیادن نکول اولنه رق طریق جدید غیرت و راه جدید
یسر سهولتله مطالب عالییه و مقاصد سامیه یه مشغول
اولنیور . بزم تعب و مشقتلر ایله تحصیلنه اوغراشدیغمز
بعض فنلرک خواصی اوراده یالکر خواصه کوسترلکله
اکتفا اولنمیور . بونلرک جمله حقایق مکشوفه سی
مؤلفات جمیده لامعه و اوراق عدیده مطبوعه
واسطه سیله عوامه وارنجیه قدر اکسلا تلمغه
اقدام و حتی صبیان مکتبلرنده بر طاقم الات و تسهیلات
ایله قولایجه جق اطفاله افهام و اعلام اولنیور .
اوت اوت ! اورو پاده هر درلو علوم و فنون
هر کسک حوصله سنك استیعاب ایده ییله جکی

قوالب مختلفه یه افراغ اولنیور . چونكه اوراده
نشر معارفك تسهیل و تسریعی و مسالك تعلیمك
اصلاح و توسیعی و معلملرک شرف و اعتبارلرینك
اعلا و ترفیعی خصوصلرینك متوقف اولدینی
اسبابك میدان حصوله کلمسته بذل تقدینه
مقدرت و بو یولده بتون وارینی صرفه قدر ابراز
غیرت ایتز بر فرد همان کور ییله مز کبیدر
اشته بونك ایچوندرک اوراده علوم متنوعه
و حتی بزده حالا اسملری بیله منتشر و مشتهر
اولیان بر چوق قنون نافعنه ك اساسلری متانت
و ساحلری وسعت کسب ایتمکله بساطط و عنصر
یات و غوامض جسمانیات و روحانیاتك
یو کسک مباحتی حل اولنمقده در . اورو پا
علمایی تلسقوبلر و میقروسقوبلر اعانه سیله اکبر
و اصغر نامتناهی میدانلرینی و عالملر ایچنده پنهان
اونش عالملرک وجود و عمرانلرینی سیرو تماشا
ایتدیره ك بنی آدمی انلرده کی غرائب ایات و اسرار
حیاتك حقایقنه یعنی مدار معرفت حق اولان
انفس آفاقك دقایقنه آشنا ایدرلر .

دنیا ده شرف انسانیت فیض معرفتدر . یوقسه
نصاب علمه مالک و یا تحصیل فنونه سالك اولیان
عوام حقنده « اولنك كالانعام » دینلر بجادر .
هر کسی خالقك صفات الهیه و صنایع بدیعیه
سندن خبردار ایدن معارفدر . قوای طبیعیه
و ووالید ثانی نوعزه خدمتکار ایدن معارفدر .
طوفانزده فنا اولان بونجه اقوام سالفه ك
مأثر عرفانی عالم مدینتده دائمی الاستقرار ایدن
معارفدر . رتبه علمدن دهاییوك نه فضیلت
و مزیت واردر . معارف سایه سنده درک چشم
ادرا که نهان اولان بونجه علل و امراض مهلكه ك
تداویسی قابل اولور . معارف عقل و نقلی
بالتوفیق دنیایی فردوس معموریت ایدن مدنیت

مستقبله بی مهیا قیلدی .

الحاصل خرابه زار زمین بونجه باران بلا
و خونابه استیلا طوفان رینه او غراد قدن صکره
ینی نوع از بره مدت ایچنده محض اقدامات
فوق العاده بی سایه سنده اسرار طبیعتی ادراک
و خفایای معرفتی استدراک ایدوب بودنیایی - دنی
ایکن - مرتبه اعتلایه ایصال و اجرام علویه
اراسنده جوال ایتدی . انبای جنسمز انبیه
عظیمه و طرق حدید و خطوط تلغرافیه انشاسیه
روابط اجتماعی تشید و سفاین جسمه و قوه
بخاریه اختراعیه آلات انتفاعی تزید ایلدی .
نوع انسان خزینه قدرته مکتوم اولان سرار
طبیعتی برر برر پیرایه افکار و دقینه خلقتده
مستور اولان جواهر زواهر معرفتی عرض سرکی
افتخار ایتکده در . مرور و عبور ایچون زومنه
کوره دریای قره ' قره لری دریا ' قیشلری
یاز ' یازلری قیش ' کیه لری غازلر و حتی سیاله
برقیه واسطه سینه کوندز کی پرضیا ایلیمکده در .
اشته شمس معارفک طلوعیه انوار مدنیت
سطوع ایدرک منافعی دنیایی قایلادینی کون
بو کوندرا !

بویله برکون کامش واثارینی تا کوز مره قدر
صوقش ایکن بزدهانه و قتلره قدر کراخواب
غفلت و فتورده قاله جغز ؟

بر کره کوز لر می اچوب - ایچلرینه قدر
کیرمکده اولان - پرتو معارفه امعان نظر
ایده لم !

مال متمدنه ایچنده او قویوب یاز میان یوزده
برنستنده بولنمز ! ملتزمده ایسه بالعکس
یوز ادمده بر ادم اسمنی یازمغه مقتدر اولمز !
خواصمک درجه تحصیل اورو یا عوامنک مرتبه
معلوماتندن برحق ناقص اولدیغنی شوصوک

کو نلرده اولسون اکلامدق ادمز همان قالمدی .
خواص الخواص عنوانی الهجی بر راده ده
تأسیسات علمیه مزدن یتشمش ارباب کمالز
دخی بولندقلری درجه بی انجق بر فطانت
و غیرت فوق العاده سایه سنده احراز ایلیمشدر .
آیا علم حکمتله عدم اشتغالزه و تحصیل معرفته
کور یلان اهمال اسفا اشتغالز سبب نه اواه
بیلور ؟

عجبا بعض جهله متعصبینک « معارف دینک
ضعفنه سبب اولور ! » بوللو التزام ایتدکاری
ذهاب باطلیمیدر ؟ یوقسه « دهالو کورمک
ایچون معارفه قارشو کوزلر کزی یومکز » دبیان
شیاطین انسک اغوای مغفلی میدر ؟

اگر شو حالز سبب بو کی ادملرک ذهاب باطل
واغوای مغفلی ایسه بولرنه درجه ده ضال و مضل -
در ؟ ! اعتقادلری نه رتبه فاسد و باطل در ؟ !

دیانت و لاسیما دیانت اسلامیه خلاصه حکمت و

زبده معرفت اولدیغنی حالدیه بی ادم علمله دین
اراسنده مباینت نصل تصور اولنه بیلور ؟ حکمته
جناب حکیم و خیر خیر کثیر تعبیر بیور ما مشیدر ؟
اصول دین یعنی علم کلامده وفقه شریفده عقل
ایله نقل تعارض ایدنجه عقل ترجیح و تفضیل
و نقل عقله اویدر یلوب توجیه و تاویل اولنمق
امور لازمه دن ایدوکی قواعد مقررده دن دکلیدر ؟

دیپاومات و یولتیقه شناس کیچیان بعض ادملرک
نقصانی معلوماتدن طولایی و بعض کسانک بر
غرض و یا منفعت شخصیه بی « معارف نظام
دولتی اخلال ایدر ! » دملری افکاری تقدیر افساد
و تخدیش ایدر ! بو مثالو یولتیقه نه درجه یا کلیش
کیدی شدر !

اصول معارفک فروعات و ثمراتی اولمق اوزره
کافه صنایع کوندن کونه اعلی و اسهل و اعمالاتی

کافی

کافی

نقطه سندن حرکت ایدن بر شخص اطراق
ارضی طولاشه رقی سکسان کون نهایتنده چیقدیغی
نقطه یه واصل اولقده ایسه ده قریب کاشادی مأمول
اولان پنانه قنالی ارضک دور کاملنی یالکر ۱۶
کونه ایندیره جکدر .

اراضی و سبعة قواعد زراعت و فلاحته
قات اندرقات محصولدار و اعماق ارضدن
چیقاریلان اجناس معادن انواع صنایع اعمالته
مدار اولیور . اجسام کشفه جواهر کراسته یه
تحویل واینه دیوارلری الوان کونا کون ایله
مزین اقشه نفیسه و لطیفه یه تبدیل اولیور !
فوتوغرافی و غالوانو پلاستی و هلیوغرافی قواعدیه
کونشی حکاک و رسام یرینه استخدام ایدیورلر !
اشعه شمسیه دسته لری توی قلم و زنبه بدلنده
استعمال و بونلره تقلید قبول ایتمه سطح
و مجسم و قبارمه خطوط و تمایل و تصاویر اعمال
ایلیورلر ! علوم یاردمیه قوای طبیعیه ادم
الیه اسیر و معادن حضرت داود دستنده کی
حدید کبی تلمین و تسخیر ایدادی . ما کینه لده
چلمکدن قوللر اعمال و بونلری مطیع قوللر
کبی استعمال و اوسایه ده فوائدلا تحصا استحصا
ایدنلر ابنای جنسمزددر ! مزین دکا کینک
جاملری ارقه سنده کورینسان پارلاق شیلر
علومک اثری و بزم کبی الی ایاقلی انسانلرک
سعی و غیرتلی ائماریدر ! مشاهدیلری
حیرتبخش دیده استغراب اولان عمومی بیوک
سرکیلر ترقیاتک پازاری و هم نوعک کاریدر !
ما کینه لردن صو کبی اقوب جهانه منتشر اولان
صنایع ترقیاتنی و اختراعات اعلاناتنی اوراق
مطبوعه و غزته لاستیاب ایده میور ! بو مظفریتلر
بو عراملر علمک فوزیدر ! غزته لک دردنجی
صحیفه لری نی طولدیران اعلاناتر ترقی دلالتک

اسرع و اکمل اولقده در . ترقیلر سایه سنده یرک
محصولاتی حدکاه ابلاغ و خزائن معدنیات
معجز نما صورتلره افراغ اولندی . بلدان و ممالک
مکاتب و موزه خانه لرایله معمور و طرق و مسالک
پارلاق غازلرایله پر نور اولمشدر . جهان بدن ارضک
عروقی اولان دمیر یوللر و شوشه لرایله مستور و مضبوط
و اعصابی مثابه سنده بولنان تلغرافلرایله جمله
اعضایی موصول و مربوط اوله رقی بقاع و
جهات سر تسر جولانکاه سیاله حیات اولمشدر .
یوقاروده ذکر اولندیغی کبی تسهیل مرور ایچون
جبال راسیاتی دلدیله اجدیلر . تقریب عبور
ایچون صحرایر یاردیلر . قنالیلر قازدیله . اقتضا
سنه کوره دکرلری قره و بریه لری دریاه دوندر دیله
تحت البحار دمیر یوللر مملوک کاشاد ایتدیله . فوق
الانهار یوللار ددن قنطره لر معبرلر بنیاد ایتدیله . بخار
سایه سنده پایتختلردن الی التمش فرسخ مسافه لده
تفرجگاهلر اخذ ایلدیله . بحر او برامزین الجوانب
و سریع السیر مرکب انشای ایلدیله . یوللرده اعلا
لوقانطه لر بالاموقفلر بنای ایتدیله . دریاهو اقیانسلر
ینی کشف و تسخیر ایدرک سریر سایمان علیه
السلام مثال کوزل کوشکلر ایچنده یا صله رقی مراد
اولنان محارره کیدرلر . اختلاطات عمومیه و مناد
سبات تجاریه قوه بخاریه و سیاله برقیه واسطه لر یله
ییلدیرم سرعتمده اجرا اولنه رقی اقوام و امم
و طوائف مختلفه بنی ادم ارا سنده وحشت و عداوت
و حتی حدود و اجنیت بیله احاطه نلنمقده در . ایوم
اوروپا یله امریکا مابینی قرق الی سنه مقدم
در علیه ایله سلاتیک ارا سنده کی مسافه قدر قالمش
و شو ایکی قطعه ۲۰۰۰ فرسخ طولنده تلارایله
وصل و ربط ایدلشدر . سویش قنالی اوروپا یله
هند ارا سنده کی مسافه قدیمه ک ۳۰۰۰ فرسخ
قدر بنی قالدیردی . بو کون کبره ارضک بر

انزیدر !

مع هذا منافع ثروت و خزائن طبیعتك بیکده
بر یسی بیله قوه دن فعله دها چیقما مامشدر !
سکنه ارضك شمعی به قدر کنوز ارضدن
در دست ایده بیلدیکی مقدار بری و یا تعبیر اخرله
علی الحساب اطر یقیله ویرلش برشی کبی اولوب
یوقسه سکنه ارضك خزائن ارضدن بکلمکده
حتلی اولدقلری بیوک تقیبط اطر اعصار مستقبله ده
اخذ اولنه جقدر . چونکه راه ترقی نامتناهیست
قطع اولنان مسافه لری اوکزد. قلان ساحه وسیعه به
نسبتله جزییات و بلکه هیچ مقوله سندندر !
مرشد حکمت تعداد اولنان منافع ماده ایله
اکتفا اتمز . مریدانك قوه حاکمه و ملکه
استدلالیه سنه منات و افکار و انظارینه استقامت
و قلوب و دماغلرینه قوت ویرهرك اصحابی ایکی
جهانده مظهر فوز و سعادت ایلر . ترقی یالکزن عالم
جسمانی به منحصر قالمیوب عالم روحانیدن اولان
تهذیب اخلاقك نظریات و عملیاتنه دخی ترقی
اولملیدن . معارف جمعیتك حسن تهییشه متکفل
و آدمی خصال مدوحه ایله متخلق و کامل قیبه رق
صراط مستقیم هدایت موصل اولور . معارف
انسانك ادمه سنی رواج حقایقه متنسم و قلوبی
درین درین حسیات ایله متلذذ و متنعیم ایلر .
لسان حال بلیغ المقال اوزره تالیفکرده جناب
رب متعال اولان کتاب مبین عالم عامه حقایق
اشیائی جامع بر کتاب ناطق الصواب و نوا میسی
کائنات بی انتهای شامل و مقنع بر نسخه معجز
خطاب در که ابواب و فصول نامتناهیست
فی الجمله مطلع اولدیغمز بو کره زمینك صحایف
طبیعی سکنه سنك احوال انقلاباتی تصویر
و خامه قدرتله سرگذشتلرینك تقریر و قطعیرینك
بیانی حاوی تفسیر و ترجمه احوالی آثار باقیه بی

اوزرینه حروف مجسمه ایله رسم و تحریر اوامشدر .
بو کتاب حکمت جوابك الفاظ محتویه سی اولان
مخلوقات غیر متناهیست سنك مشاهده ایتدیگمز نظام
ابدی الدوامك روابط و وسایطنی اوکرده دن
علوم طبیعیه ك انوار لامعه و انظار ساطعه سندن
اعلی و اکمل تفسیری اولور ؟

اقطار افق کالاتی درخشان و عالم جسمانیست
نقاب اسرارینی کشف و عیان و عظمت جناب
یزدانی افاده و بیان ایدن افتاب شعله فشان علوم
و فنوندر . کرچه عوالم بی پایانك هیئت مجموعهی
دیده قوه مدرکینی قاشدیر ایه ده حسب الطاقه
البشریه انسانك قابل احاطه و ادراکی اولان بونجه
تکوینات حکمت ایتنده ایده کلدیکی ترقیاتنه دخی
سوزیو قدر . کوردیکمز جمله صنایع غریبه انسانیه ك
هر بر یسی همت و غیرتله متجسم اولمش بر فکر
لطیفدن عبارت ایدوکنه شبهه یو قدر . بناء علیه
اصل خیر تفزای عقول اولان ماده بونجه علوم
و فنونك قوانینی استحصال ایله انلردن یو قدر
صنایع اعمال و افکار روحانیه بی اشکال جسمانیه به
تبدیل و ایصال ایتکدر .

صنع حقك عقله حیرت بخش اولان اسرار ی چوق
عقلاک ادراکی کبی شایان استغراب یوق

ذیل

بو ترقیلر ایله برابر صنایع عوالم جل جلاله و عم
نواله حضرتلرینك كرك صفات جلیله سنه اذعان
و كرك مظهر تجلیات صمدانیه سی اولان نوا میس
طبیعیه بی استکناه و بیان حقنده علما و حکما ك
معلوماتی و ادبا و شعرانك تصویرات و تخیلاتی
نه درجه دون قالدیغنی اکلا یوب سکوت ایتك عین
عرفاندر .

امریقا عالم مطبوعه اتانده حرف ایدیلان کاخذ
قطعات ساره عالمه صرف اولنه مز . یالکز «اونیون»
جمهورنده کی مصارف قرطاسیداورو پانک اک بیوک
دولنلرندن فرانسه وانکتره نك هر طرفنده کندن
زیاده در غزیه ابونه لربنک استاتیسیتقندن اکلا-
شلیغنی اوزره امریقاده هر برقاملیسایه برغزیه دن
زیاده کلور . یومی غزیه لردن هر بری کونده لا اقل
یوزبیک نسخه صا تار هفتیه لی غزیه لردن یوزبیک
نسخه با صا ر .

اورو پا و علی الخصوص امریقانک شو حال لرینی
مطالعہ صرہ سنده وطن عزیزمزدخی طبیعی خاطر-
لره کله جکندن «حیف و صدحیف» دیمامک ممکن
اولورمی ؟ بزنه وقت بو خواب غفلتندن
باشمزی قالدیره جغزده اطراف و اکنا فیه با قسوب
عبرت اله جغز ؟!

فرض ایدله ملکه او یاندق ! بوا کسک چورک الاتله
اقرانمره نصل بیتشه بیله جکز ؟ مکنا برمز مدرسه
لرمز بولنده دکل ! کتابلرمز [۱] یازیلرمز منظم
دکل ! معلملرمز اکثریتله عالم دکل ! اصول تعلیم
و تعلملرمز تمام دکل !

ترغیبات و تشویقات علم و حکمته دار بونجه ایات
بینات و احادیث شریفه صاحب المعجزات وارد
اولش اولدیغنی حالده نعم علوم متنوعه نی نیچون
اغتنام ایتبورز ؟ نیچون انکله متعم اولیورز ؟
(بو خصوص منافع منصوصک اها لیمزه
تفهیمی غزیه لربنک جمله وظایفندرن .)

السنة اجنبیه بالتمک ایچون چوجتملرمزک
اک عزیزایلم عمرلرنده اول نازک افکار و کچوک
حوصله لرینی او هام ادغام ایله طولدیرمق و کچوک
ایاقلرینی اغلال اغلال ایله باغلامق و بغیرحق
عذاب اعراب ایچنده معذب ایتمک ظلم و غدر

[۱] کتب شرعیہ مستشایط و تلمق بشرطیلہ :

امنیت مستقبله ملل بونلرک کسب ایتدکلری
معلوماته متوقف وانک درجاتی نسبتده متفاوت
اولدیغنی کورما مک کورلکدر . مشهور باقون
«قوت و قدرت انجق علم و معرفتدر» دیرایدی .
خصوصیه ثروت ملل حقنده بوقضیه نك صدق
بدیهیدر . علی ثمره دارایدن ماده قوانین طبیعیه یه
اشنا اولقدردر . انسان وحشی حواسنک حدتی
و ابدانک قوتی ایله برابرینه دائما مسکتنده یشار .
عوارض طبیعیه دن محافظه اولنمتدن بی خبر
اولغله کندوسنی انلرازرو اکثریاهرشیدن برمحرومیت
تامه ده مستهک اولور . متمدن ادمار اوچدرت
بیک سنه لک تجارب متراکه دن بالا ستغاده اول
عوارضه غلبه ایدر . حتی قوای طبیعیه دن عمله
یپار . ترقیات علیده سیله هیولی اوزرینه حاکم
وانی بالاستخدام خواص مختلفه سندن متعم
اولور . ثروت انسانیه یی منتج اولان علومک
منافعی ترناید ایتمکده اولدیغنی هر کون کوزمک
اوکنده در . بوفلر هم غنای مادی و معنوی نك
استحصالی و همده انک حسن استعمالنی
اوکره در .

جمله همشهرلرمز او قور یازارد دعوی مفتخرانه
سنی ایدله جک جهانده یالکزدرت قوم وارد که شمالی
الامانیا ، نوروجیا ، سو بجره و متفقہ امریقادر . هله
امریقا مالک متعده سنده هر کس او قو یوب یازدقندن
فضله انقم اولان علوم ایله اشتغال ایدر . اوروپاده
اکز زیاده متداول اولان علوم و معارف امریقاده
امور ضروریه دن معدود اولدیغندن علی العموم
هر برادم بوندن بهره داردر . امریقاده حرف
و صنایع دهاکوزل برطرزه قولدیغندن اکثر
ناس بوندن دخی وایه دارو علی الخصوص امور
دنییه لرینی تعمیق و عقل و حکمته توفیق ایتمکده
هپسی حصه داردر .

دکلمدر؟

رشدیه لرده جغرافیا نك - بزه اصلا لزومی یوق
ودیالار دیله صعوبتی چوق - اسماء انهار و جبالنی
از براتمك و تاریمخك زمان و حشیتده بر برینی
بوغش اسلافك اسماء رجالنی بالتمك الترام
مالا یلزم قبیله ندر

برر « فردوسی » ویا « امر » ی اولیان بونجه
قهرمان اسلاف نسیا منسیا قالمش اولدیغی
حالدده بواسکی شاعرلك محمد و حارلی اولان
کسری و فریدون و اشیل و آغامنون ایله اوغراشمك
معنایی وارمیدر؟

اشته بویکی شیلر ایله اطفالرك نورذکاوتلرینی
احما و استعداد و فطانتلرینی اطفالیدییورز! بونلرك
یرینه ترقیات جدیدده دن ارضك شكل و سطحی
و مناطقهك وضع و هیئتلرینی و سته نك فصول اریعه و جهات
ریاح دائمه و متناوبه سنی و دریا نك اقینتیلرینی
و مدوجزر و خسوف و کسوف و هاله و قوس قزح
و بونلرك اوقات و اسبابنی و وقوعات ماضیه دن
یا لکرحال و مستقبله یرار عبرتنامیرلری جگر پاره لریمزه
تعلیم و عام طبیعتدن بعض معارف لازمه و مواد نافعه
تفهیم اولنسه اولی کسورلزمی؟ ایکنه لی تفنك
و وینده لی طوب مشابه سنده اولان معارف حقیقیه
متأخرین طور و ب طور رایکن اولادمزك اذهانی
موزه خانه دن بشقه یرده ایشه یرامیان اوق و یافتیالی
تفنك کبی اسکیمش و اصلا حکمی قلمامش
شیلرله ملا ایتك روای حقیقیدر؟

بزده معارفك انتشارینه مانع اولان اسبابك
بریده واسطه تحصیل اولان کتابلرك اصول
عتیقده اوزره مؤلف و پك ناقص اولمیدر.

بو کتابلرك کفایت مقداری اولمقدن بشقه
چوغمك كرك عبارتلی و كرك مندرجاتی
چو جملرك اذهان و اذهانك قبول ایده جکی مرتبه -

نك فوقنده در . حالبوکه چو جملر ایچون یاییله جق
اثرلر انلرك سویلدکاری لسانه موافق و افکارلرینه
مطابق اولمیدر .

برده چو جملر هر شیئه چاپوق اینانغه
الشمامق و ذهنلری اولور اولماز شیلرله طولماق
ایچون انلرك الینه و یریله جك کتابلرده لزوم
قوی اولمقدجه خارق عاده شیلر بولنماملیدر .
مانع ترقی اسبابك بری و بلکه برنجیسی تدریس
و تدرسك اصول عتیقه اوزره اولمیدر . مکتبلرده
اوقونه جق درسلك هر برینی اصول جدیدده اوزره
تدریسه مقتدر و عقیف معلملر تدارك اولنماملیدر .
بو خصوصده اهمال و تکاسل اصلا تجویز
ایدلما ملیدر .

افکار اهالی بی منور ایده جك شیلرك اقدمی
ادبیات اولدیغندن یا لکز معلملر دکل ارباب
فن و صنعت دخی اوقودقلرینی آکلایه جق
واکلادقلرینی یازاجق قدر اولسون ادبیاته
اشنا اولمیری واجبدر .

بناء علیه هر کس برفن و صنعتك تحصیله
مباشرت ایتزدن اول ادبیاتدن معدود اولان
اوقو یوب یازمق و لسانك لغات و قواعدینی
اوکر نمکه مجبوردر . فقط یا لکز ادبیاته اکتفاده
موافق عقل و حکمت اولدیغندن ادیبلردخی
برفنه انتساب ایدرك انده دخی کسب ممارست
ایلمك لازمدر .

شوگونلرده استانبولده دخی تالیف و ترجمه
طریقیه لر چوق اثرلر یاییلمقدده و یندر پی میدان
انتشاره قونلمقدده اولدیغندن ارباب معارفه تشکر
اولنور بو غیرت ترقی ایدرك دوام ایدرسه
علوم و فنون متنوعدن بر چوق کتابلره نائل
اولمق لغمرده شبه ایدلز .

عوم ایچون صعوبتی انکار اولنه مز ایشه ده

خواصمزلسان عربی به دخی اشنا اولق لازمدر .
حقیقه اسان دنلمکه لایق واحری اولان
شومبارك لسان تامتهای شرق اولان (آچین)
مملکتدن منتهای غرب اولان فاس مملکتنه دك
استعمال اولنمقده و تقریباً پتمش ملیون نفوس
اراسنده سولنمکده در .

اورو پالیرك یونانجه دن الدقلری الفاظ لسان
عثمانینك عربیدن الدیخی کلماته نسبته بیکده
بر پیله اولماز ایکن اورو پالیراسانمرك اصولنددر
دیهرك لسان یونانی بی تحصیل و حتی مکتبلرنده
تدرس ایدرلر .

لسان عربینك بزه لزومی واردردیو شطر
عمرمزی بوکا حصر ایلمك کار عاقل دکلدر .
چونکه مقصد لسان عربی بی عثمانلیجه کتابه لزومی
قدر اوکرمکدر . بوا یسه نهایت الی ایلق برایشدر .

تعجب اولنمسون ! الی ای دیدیکمز مدت
از بر مدت دکلدر . تام یوزسکسان کونددر . برادم
سعی تام ایله یوزسکسان کونده چوق ایش کورر .

شاید « یکر می و بلکه ده از یاده سنه لر

وقتلیرنی عربی تحصیلنه حصر ایدن بعض
ذوات عربجه یازلمش بر کتاب و یابرغزه شو یله
ماورسون عبارات ترکیه اراسنده واقع کلمات
عربی لایقوله فهم ایده میور » طرزنده اعتراض

اولورسه بشقه در او جواب و یرمه لزوم کورمزده

« دعوامزی ایچون ترکی العباره یالکیز

ایکی اوچ یوز صحیفه دن عبارت و اولند روف

اصولنجه و عثمانلیسارک عربجه بی اوکرملرینه

مخصوص اولق اوزره بر صرف و نحو و بلاغت

کتابی تدوین اولنهرق تجر به ایدلسون » دیرز .

بونکه برابر فون عقلیه دن بی بهره اولان آدم

یوزلسان اوزره تقریر و تحریره مقتدر اولسه بیله

طالم عدولنه میه جغنی عربی و فارسی اسانلرینی پک

کوزل تکلم ایدن جهله عرب و عجمی کورنلر
تصدیقی ایدر لرطن ایدرم .

مابعدی صکره

یوزنده برملکه دأر

مابعد

اولان وجود

واندامی وهله بوینه واندامنه فوق الحدیاقشدیردیخی
خرام صنو برانه سی انظار دقتی دکل انظار حیرتی
جلب ایتمك ممکن دکل ایدی . « خرام صنو-
برانه » می دیدك ؟ هیهات ! اول طوبای
لطافت بخشانك جنبش خرامنه مقابل صنو-
برلرده خرامه جرأتمی قالور ؟ انلر برلرنده بت
کبی ثابت قالوب درجه حیرتلی ایسه بیونلرینی
بوکوب پیدا ایلدکلری طور محذوندن
اکلا شیلور .

[« طور محذون » ؟ به جام]

[.]

امان یارب ! راضیه نك هر حالی نه قدر کوزل
ایدی ! یاشمق قادینلره یاراشور برکسوه ایسه
مطلقات یاشمق یالکیز راضیه به یاراشمق ایچون ایجاد
ایدلمش ظن اولنور . یاشمق قادینلری ستر ایچون
دکل بلکه حسنلرینی بر قاتدها تصحیح و تزئید
ایچون قونیلور ایسه راضیه نك جمالی ذاتا کمال
لر و مندن بیك قاتدها زائد اولدیغندن ارتق یاشمق
دخی او بیك قات حسن زائدی بر قایچ بیك قات
دها آرتدیر ایدی .

[سوق عباره حجاب ایچون اولان یاشمغی تزئید

حسن مقصدینه تخصیص ایدر کی بوانیور !

مقصد مؤلف بومیدر ؟ بو دکل ایسه قرائتی بالخاصه

قادینلره توصیه بیور یلان برکتابده بو یله ایکی

یوزلی تعبیرلر نیچون استعمال بیورلشدر ؟]